

Путин вече търпи поражение

С руския историк проф. Андрей Зубов разговарят Момчил Методиев и Тони Николов

„Путин си даваше сметка, че ако бързо се справи и превземе Украйна, тогава останалата част от бившия СССР, с изключение може би на балтийските държави, ще бъде в краката му и всички крайнодесни сили в Европа ще положат клетва пред него“

В една от статиите си говорите за „точката, от която няма връщане назад“ за путинския режим. Премина ли този режим границата от авторитаризъм към тоталитаризъм?

В споменатата от вас статия обяснявам, че тази „точка“ за Путин съвсем очевидно настъпи с войната срещу Украйна. След 24 февруари 2022 г., когато Путин нападна Украйна, той въпреки всички предупреждения продължи да води тази война, вместо да я прекрати и след няколко дни да се оттегли. Така престана да бъде политик, на когото някой уважаващ себе си демократичен лидер в света би подал ръка. Подобна агресия е непростимо престъпление и вече никога няма да води преговори с Путин. Той е политически труп, въпреки че физически изглежда здрав. Ето я „точката, от която няма връщане назад“, но не за Русия, а за путинския режим.

До септември 2022 г., тоест до мобилизацията в Русия, бихме могли да определим Путиновия режим като авторитарен. Все още можеше да се

направи някакво политическо изявление, макар да бяха орязани политическите свободи, а цялата правосъдна система и парламентът напълно да се контролираха от властта на Путин чрез фалшификации, подкупи и заплахи. Целият вертикал на властта изпълняваше волята му, а тъкмо това е авторитаризмът. След началото на войната и гласуването на законите за „фейковете“, армията и т.н. цялата лична свобода на човека в Русия изчезна. Оттук насетне руският гражданин е дължен изцяло да се съгласява с властта. Тоест властта стана „тотална“, тя изисква пълно подчинение не само в политическата сфера, но и в личния живот. Поради което властта на Путин може да бъде квалифицирана като тоталитарен режим. Тя все още не достига всички ограничения на съветския режим, границите засега са отворени и хората могат да пътуват и да се връщат, макар и с все по-голям риск.

В друг свой текст очертавате два възможни варианта, към които клони управлението на Путин – „Хитлер в края на 1942 г.“ или „Северна Корея“. Това ли са вариантите?

Що се отнася до „Северна Корея“, това е малко вероятен вариант. По проста причина, че комунистите в Северна Корея завземат властта след националноосвободителна война срещу японците, което води до създаването на нов „елит“, а старият културен слой е унищожен или успява да избяга в Южна Корея. Както при болшевиките в Русия между 1917 г. и 1920 г. Нищо подобно не се случва с путинския режим. Съветският елит (а не само путинският) от КГБ, партията и комсомола продължава да заема всички позиции и ако има разлика, тя е, че неговите представители вече са остарели. Русия се управлява от група генерали от КГБ, формирани се още в съветско време. В този смисъл в днешна Русия има приемственост на елитите, която по-скоро напомня за Хитлерова Германия. Там старите елити не са били унищожени, а са се смесили с новите партийни елити, с изключение на евреите, които,

за съжаление, са били подложени на геноцид.

Така че днешна Русия е далеч както от севернокорейския вариант, така и от болшевишкия вариант от 1917 г., където пълната смяна на елитите е постигната чрез жестоки репресии. Паралелите с нацистка Германия се натрапват, тъй като там, както си спомняте, е имало групи, желаещи да се справят с Хитлер. Всички тези опити са били дело на стария елит. Класическият пример е заговорът на граф Фон Щауфенберг през юли 1944 г. Струва ми се, че тази прилика не е случайна. Старият немски елит отначало е повярвал на Хитлер, смятал е, че той ще гонесе щастие и слава на Велика Германия и на нейния народ, процъфтяване и земи на изток, но много бързо е станало ясно, че фюрерът е негодник и авантюрист, който погубва страната заради своите безумни амбиции. Ала така и не успяват да се справят с него, това прави антихитлеристката коалиция. В този смисъл и в Русия може да се очаква преврат – отстраняване или убийство на Путин от неговото обкръжение.

А какво според вас иска Путин – нов СССР или руски *Lebenswelt* (жизнен свят), ако продължим аналогията с Хитлер?

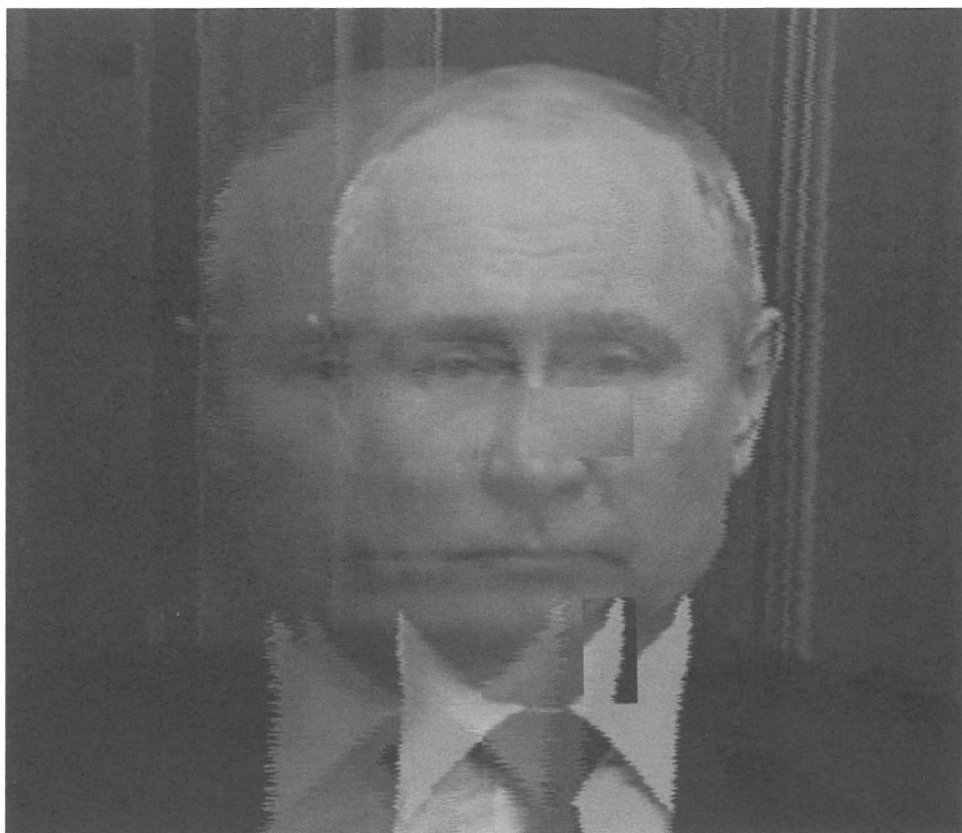
Мисля, че Путин, подобно на Наполеон или Хитлер, да не говорим за Ленин и Сталин, е от хората, които така и не знаят какво искат. Той е обзет от разяждаща го отвътре жажда за власт и величие. Това е основното за него. Власт и колкото се може повече териториално пространство. Такава власт над Русия той вече е постигнал. Сега жадува да получи същата власт и над бившия Съветски съюз, за да го оглави официално. Той отдавна повтаря, че източната част на Европа не трябва да е в НАТО, тъй като тя традиционно попада в руската сфера на влияние. Затова иска изтеглянето на НАТО от тази част на Европа съгласно позициите от началото на 90-те години на XX в. Амбициите на Путин са съвсем очевидни. За разлика от Ленин, който е играл с левите идеи, или от Хитлер, който е играл с картата

на национализма, Путин играе с консервативните идеи, бих казал с доста ретроградни политически идеи. Това са идеите на крайнодесните политици – от типа на „Алтернатива за Германия“, Марин льо Пен или Доналд Тръмп. Той иска да е първи сред тях, очаква надигането на крайнодесен тренд в демократичния свят и иска да го оглави. Путин си даваше сметка, че ако бързо се справи и превземе Украйна, тогава останалата част от бившия СССР, с изключение може би на балтийските държави, ще бъде в краката му и всички крайнодесни сили в Европа ще положат клетва пред него. Тогава той щеше да бъде лидерът, довел ги на власт, те заедно щяха да разпадат Европейския съюз, а после поотделно да станат членове на неговия крайнодесен интернационал. Такива бяха неговите амбиции, но те се разбиха в мъжеството на украинския народ.

Самият вие напуснахте Русия след агресията ѝ срещу Украйна. Мнозина смятаха, че Путин не иска пряк военен конфликт. Защо всички сбъркаха?

Напуснах Русия в края на септември 2022 г., тоест след мобилизацията. Тогава ми стана ясно, че няма връщане назад и оттук насетне всичко само ще се влошава. А защо всички сбъркаха? Хората просто не си представяха кой е Путин и какво представлява КГБ. Той минаваше за някакъв високопоставен политик, едва ли не от европейски ранг, който биваше охотно приеман във всякакви европейски и международни структури. Пред него бяха открити всички врати. Той се срещаше и с Байгън, и с английската кралица, с канцлера на Германия. Никой не си представяше, че този човек, живял в Германия, е елементарен авантюрист, обзет от манията да покори света.

Не бива да забравяме, че след 1989 г. много се пишеше за „края на историята“. Смяташе се, че след рухването на комунизма вече няма да има история и оттук насетне ще живеем в либерално съжителство. Но много бързо стана ясно, че изобщо не е така. Западният свят живееше без война и смяташе, че ще продължи да живее по този начин.

Рафаел Якобзадех, Колаж на Путин, 2022 г., „Украйна: Война и престъпления“

Колкото и да е странно, подобна нагласа е имало в края на XIX в. и началото на XX в. – преди Първата световна война.

Всички смятаха, че Путин блъфира, както някога е блъфирал Хрущов, плашейки с атомната бомба. Мислеха си, че и този път всичко това ще се окаже блъф. А то не се оказа блъф. Оказа се, че обзет от манията си за величие, Путин започна истинска война, въпреки че и неговите намерения не бяха точно такива. Той не искаше голяма и продължителна война в Украйна. Искаше „блицкриг“, бърза победа и установяване на „хибридна власт“ чрез „избори“, които да направят Украйна покорна. Но това не се случи. Сега той е принуден да води тежка и продължителна война със стотици хиляди жертви.

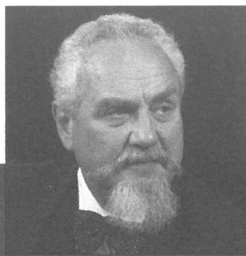
Днес мнозина се питат и друго – дали днешната власт в Русия не надминава по жестокостта си тази в СССР при Брежнев и Андропов? Тогава дисидентите не ги убиваха демонстративно, както сега. Какво показва съпоставката

между днешна Русия и СССР от 70-те и 80-години на XX век?

Днешният режим много напомня на болшевишкия режим при Брежнев или Андропов. Наистина по онова време не убиваха публично, но имаше и „непублични“ убийства. И тогава вкарваха хора зад решетките, затваряха ги в лудници. В този смисъл се доближаваме до брежневско-андроповската епоха. Не ми се иска да бъде тествана и народната търпимост, както това се случи по времето на Хрущов с въстанието в Новочеркасск (1962 г.). Знаете, че тогава бяха разстреляни протестиращите работници. Почти съм сигурен, че нещо подобно няма как да не се случи. И тогава Путин хладнокръвно ще издаде заповед да се стреля по хората. Нещата много си приличат.

А доколко устойчив е режимът на Путин? Не се ли забелязват вече пукнатини във властта?

Това е основният въпрос. Ние – в Русия, но и в страните от Източна Европа, в

Андрей
Зубов

Андрей Зубов (рог. 1952 г.) е руски историк, философ, църковен деец и общественик, известен с категоричната си позиция срещу режима на Путин. Той е заместник-председател на Партията на народната свобода. Уволнен е като преподавател през 2014 г. заради това, че се обявява против анексирането на Крим. През септември 2022 г. напуска Русия. Понастоящем е професор по история в Университета в Бърно, Чехия. Автор е на осем исторически монографии и на около 300 научни статии.

това число и България – сме възпитани и израснали с опростителските схеми за большевишката революция, когато възстаналият народ смъква ненавистната му власт и установява новата власт. Всъщност изобщо не е било така, на този проблем съм посветил специална книга. Искам да опровергая представата, че за да се избавим от Путин, трябва да избухне народно въстание. Няма да има такова въстание, а и то не би било възможно. Както при повечето авторитарни режими, Путин може да бъде свален само с преврат от управляващия елит. Винаги става така. И то защо? Не защото този елит е по-добър, той е също толкова отвратителен, колкото и самият Путин. Просто властта е госта съблазнително нещо, твърде желана е от мнозина. Особено от лошите хора. Сега Путин е на власт и той раздава комуто и каквото реши. А хората около него тайно мечтаят и те да могат да правят същото. Ако Путин се ползваше с всенародна подкрепа, тогава неговото обкръжение нямаше да може да му

стори нищо. Ако му посегнеха, тогава хората щяха да излязат на улицата, за да го защитят с виковете: „Ах, мерзавци, посегнахте на нашия Путин!“. И щяха да избият превратаджии на фенерите. Ето защо му е необходима народната подкрепа, легитимацията от обществото. А сега виждаме как публичната му легитимация все повече и повече намалява. За да си я осигури, той е принуден да плаща огромни пари на пропагандистите.

Работата е там, че през 2014 г., когато присъедини Крим, той имаше всенародна подкрепа. Народът крещеше „Крим е наш!“ и други такива работи. Тогава властта на Путин беше наистина непоколебима. Вече не е така. Когато Пригожин тръгна към Москва, никой не искаше да го спре. Посрещаша го с цветя, почти щеше да влезе в Москва.

Властта на Путин се клати и мекежът на Пригожин го показва. Второто доказателство е, че когато уби Навални, хората масово излязоха да го изпратят в последния му път независимо от репресиите.

Искам да кажа, че путинският бандитски свят е вече непопулярен. Той се изпари и си отива. Хората се умориха от войната, желаят мир и възстановяване на връзките с външния свят. Бизнесмените искат да могат да търгуват с целия свят. Затова смятам, че заговор срещу Путин ще има. Той е неизбежен. Ще го организират най-близките му хора. Павел I беше убит от своето обкръжение, генерал-губернаторът на Санкт Петербург оглавява този заговор. Хрушчов беше отстранен от власт от най-близките си хора. Вероятно и Сталин е станал жертва на съратниците си от Политбюро – на Берия, Маленков, Хрушчов и Булганин. Струва ми се, че и Путин ще бъде премахнат от своите съратници, които ще разчитат на това, че той е омръзнал на народа. Такъв е моят анализ.

Вие сте изследовател на „имперското“ в Русия. В какво е особеността на путинската империя?

Не се ли забелязва в нея сливане на фигурата на управника с тази на цензора идеолог Победоносцев? Дколко желанието за възраждане на империята мотивира Путин?

В гумата империя имаме понятието *imperium*, което означава власт като насилие. Не става дума за власт, необходима за организиране на отношенията в обществото, а за власт, наградена чрез сила. В Съединените щати също имаме власт, но тя е избрана от обществото. В Руската империя властта е наложена отгоре на всички, докато в Британската – само над колоните. Британският парламент по демократичен начин е определял съдбините на страната, но нито един от представителите в този законодателен орган не е бил избран нито от Индия, нито от някоя друга колония. Ето различни примери за империя.

В този смисъл Путин, който изобщо не е гений, а доста посредствен човек, е възпитаник на съветската империя, на тоталната власт и тоталния надзор. Той е офицер от КГБ. В неговия инструментариум съществуват само средства като принуда, подкуп, измама или убийство. Това са методите, с които действа Путин. Целта му е да угържи властта. Той не е някакъв отчаян привърженик на руската империя или на съветската империя. Той е привърженик на собствената си власт. Ако му се удаде да я разпространи на територията на бившия СССР – добре. Ако надхвърли тези предели – още по-добре. Навремето Сталин успя да разпростре властта си и над България, Румъния, Унгария, Полша и Чехословакия. А Путин мечтае за много повече: той бленува за стореното от Александър I, който през 1814 г. успява да влезе в Париж. Всичко това са налудничави мисли, но не трябва да смятаме, че Путин доброволно ще ограничи въображаемите граници на своята империя. Някога Хитлер също е повтарял как Версайският договор е унижил Германия, но е мечтаел не само за реванш. Мечтаел е да присъедини онова, което никога не е принадлежало на Германия, в това число и цялото пространство на изток. Имперските мечти не признават граници.